

Wyrok z dnia 27 marca 2000 r.

I PKN 548/99

Wypowiedzenie umowy o pracę przez pracodawcę może być uznane za uzasadnione także wtedy, gdy zmniejszenie zatrudnienia wiąże się z ograniczeniem zadań, których zwalniany pracownik bezpośrednio nie realizował w ramach swoich obowiązków pracowniczych.

Przewodniczący SSN Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2000 r. sprawy z powództwa Bronisława N. przeciwko [...] Przedsiębiorstwu Geologicznemu w K. o przywrócenie do pracy i odprawę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 15 czerwca 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Powód Bronisław N. ostatecznie precyzując powództwo wniósł o przywrócenie go do pracy - w związku z tym, że przyczyna wypowiedzenia mu umowy o pracę przez pozwane [...] Przedsiębiorstwo Geologiczne w K. była nieprawdziwa - a ponadto o zasądzenie na jego rzecz odprawy, w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia za pracę, na podstawie art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r., Nr 4, poz. 19 ze zm.) oraz wynagrodzenia w kwocie 3.845 złotych za godziny nadliczbowe przepracowane w okresie od 1 października 1995 r. do 1 października 1998 r.

Pozwane Przedsiębiorstwo wniosło o oddalenie powództwa.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Katowicach wyrokiem częściowym z dnia 11 grudnia 1998 r. [...] oddalił powództwo o przywrócenie do pracy oraz o zasądzenie odprawy. Poza rozstrzygnięciem Sądu pozostało roszczenie o zasądzenie wynagro-

dzenia z tytułu godzin nadliczbowych.

Sąd ustalił, że powód był zatrudniony w pozwanym Przedsiębiorstwie od 14 sierpnia 1992 r. do 30 września 1998 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, ostatnio na stanowisku starszego specjalisty do spraw innowacyjno-wdrożeniowych w Zespole Geologii Złóż Wydziału Geologii i Ochrony Środowiska. W czerwcu 1998 r. pozwany wypowiedział powodowi umowę o pracę ze skutkiem na dzień 30 września 1998 r., wskazując jako podstawę rozwiązania umowy art. 10 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. „o zwolnieniach grupowych” i motywując wypowiedzenie brakiem zleceń na prace o tematyce złożowej. W ocenie Sądu wskazana przyczyna wypowiedzenia była rzeczywista. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika bowiem, że strona pozwana nie miała w ostatnim czasie w ogóle zleceń na prace kartograficzne, zaś prace o tematyce złożowej miały zostać wykonane do końca 1998 r. Fakt zmniejszenia stanu zatrudnienia w pozwanym Przedsiębiorstwie był między stronami bezsporny. Powód nie wykazał, że wypowiedzenie umowy o pracę nastąpiło z innych przyczyn niż wskazane przez pracodawcę. Oddalając powództwo o zasądzenie odprawy przewidzianej w art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r., Sąd stwierdził, że chociaż zwolnienie powoda z pracy nastąpiło bez wątpienia w trybie i na zasadach określonych w tej ustawie, to odprawa powodowi nie przysługuje z przyczyn wskazanych w jej art. 8 ust. 3 pkt 4, ponieważ był zatrudniony w niepełnym wymiarze czasu pracy i pobierał jednocześnie świadczenia rentowe.

Powód zaskarżył wyrok Sądu Rejonowego apelacją w części oddalającej powództwo o przywrócenie do pracy. W apelacji zakwestionował ustalenie, że w pozwanym Przedsiębiorstwie wystąpił brak zleceń o tematyce złożowej oraz ocenę, że przyczyna jego zwolnienia była rzeczywista. Podniósł, że w swoim zakresie czynności nigdy nie miał prac o tematyce złożowej i nigdy takich prac u pozwanego nie wykonywał. Twierdził, że faktyczną przyczyną wypowiedzenia mu umowy o pracę było nieporozumienie, do jakiego doszło między nim i jego przełożoną.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 15 czerwca 1999 r. [...] oddalił apelację powoda. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i przyjął, że pozwany udowodnił w toku procesu zasadność wypowiedzenia powodowi umowy o pracę oraz rzeczywiste istnienie przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie. „Po pierwsze - trudna sytuacja pozwanego przedsiębiorstwa i rozpoczęte zwolnienia grupowe - a przy tym priorytety przyjęte ze związkami zawodowymi zakładały zwalnianie w pierwszej kolejności osób

uprawnionych do świadczeń rentowych i zatrudnionych u pozwanego w niepełnym wymiarze czasu pracy. Po drugie - sytuacja pozwanego stwarzała konieczność zwalniania w pierwszej kolejności pracowników Zespołów, na których prace nie było zleceń. Powód należał do obu tych grup, nie wykazał przy tym, by wypowiedzenie nastąpiło z innych przyczyn, niż te wskazane w oświadczeniu o wypowiedzeniu.”

Powód wniósł kasację zaskarżając w całości wyrok Sądu Okręgowego, „którym oddalono powództwo powoda przeciwko pozwanemu przedsiębiorstwu o przywrócenie do pracy i odprawę”. Kasację oparto na naruszeniu prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 30 § 4 KP i art. 45 KP wobec przyjęcia, że brak zleceń na wykonanie prac o tematyce złożowej stanowił dla pozwanego uzasadnioną przyczynę rozwiązania z powodem umowy o pracę. Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa „w całości” ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji powód podniósł, że brak zleceń na prace o tematyce złożowej nie ma w jego sprawie istotnego znaczenia, gdyż prac tych nie wykonywał i prace te nie należały do jego obowiązków. Zaskarżony wyrok narusza zatem przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę w związku z tym, że pracodawca podał przyczynę zwolnienia nie mającą zastosowania do powoda, a zatem powoda zwolniono bez uzasadnionej przyczyny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Przede wszystkim rozważenia wymagały granice zaskarżenia (art. 393¹¹ KPC) w związku z zawartym w kasacji wnioskiem o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa „w całości”. Wyrok częściowy Sądu Rejonowego nie objął rozstrzygnięciem roszczenia powoda o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych w latach 1995-1998, a zatem ta część żądania nie była w ogóle poddana kontroli instancyjnej. Powód zaskarżył apelacją wyrok Sądu Rejonowego jedynie w części oddalającej jego powództwo o przywrócenie do pracy [...], a wobec tego w części dotyczącej zasądzenia odprawy uprawomocnił się wyrok Sądu Rejonowego oddalający powództwo. Oznacza to, że przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego było wyłącznie roszczenie o przywrócenie do pracy, a kasacja mogła zaskarżyć „w całości” jedynie wyrok Sądu Okręgowego oddalający apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego oddalającego jego powództwo o przywrócenie do pracy i

tylko w takim zakresie rozpoznał sprawę Sąd Najwyższy.

2. W sytuacji, gdy kasacji nie oparto na naruszeniu przepisów postępowania, a więc na podstawie wskazanej w art. 393¹ pkt 2 KPC, Sąd Najwyższy jest związany stanem faktycznym ustalonym przez Sąd drugiej instancji stanowiącym podstawę wydania zaskarżonego wyroku (art. 393¹⁵ KPC). W świetle poczynionych ustaleń faktycznych – skutecznie w kasacji niepodważonych - ocena materialnoprawna żądania powoda dokonana przez Sąd Okręgowy jest prawidłowa. Z ustaleń faktycznych wynika bowiem, że przyczyna wypowiedzenia powodowi umowy o pracę (brak zleceń na prace o tematyce złożowej) rzeczywiście istniała, a ponadto, że przyczyna ta uzasadniała wypowiedzenie umowy powodowi – w ramach zwolnień grupowych - jako pracownikowi zatrudnionemu w niepełnym wymiarze czasu pracy i pobierającemu świadczenia rentowe.

Nieuzasadniony jest zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 30 § 4 KP. Przepis ten nakłada na pracodawcę obowiązek wskazania w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie. Przyczyna wypowiedzenia powinna być skonkretyzowana i należy ją podać pracownikowi w taki sposób, aby miał możliwość podjęcia obrony w celu skutecznego kwestionowania prawdziwości tej przyczyny. Wskazanie przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie jest formalnym elementem instytucji wypowiedzenia umowy o pracę. Nie można utożsamiać – jak czyni to kasacja – zasadności przyczyny wypowiedzenia z samym jej podaniem (opisaniem) w treści oświadczenia pracodawcy o wypowiedzeniu. Czym innym bowiem jest formalne wskazanie przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie (art. 30 § 4 KP), a czym innym merytoryczna zasadność wskazanej przyczyny (art. 45 § 1 KP). W rozpoznawanej sprawie pracodawca podał pracownikowi wystarczająco skonkretyzowaną przyczynę wypowiedzenia (brak zleceń na prace o tematyce złożowej), czym wypełnił w sposób odpowiedni i wystarczający ciężący na nim obowiązek wynikający z art. 30 § 4 KP. Dokonana przez Sąd Okręgowy ocena prawna dotycząca tego, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę zawartej na czas nie określony nie naruszało przepisów o wypowiedzaniu tych umów, była zatem prawidłowa, a kasacja bezpodstawnie zarzuca temu Sądowi błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 30 § 4 KP.

Skarżącemu chodzi w istocie o wykazanie, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było nieuzasadnione, ponieważ przyczyna wskazana w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu (nawet jeśli była rzeczywista) nie uzasadniała rozwią-

zania umowy o pracę właśnie z powodem, jako że nie dotyczyła bezpośrednio tych zadań, których wykonaniem zajmował się powód w ramach swoich obowiązków pracowniczych. Istota kasacji sprowadza się zatem do kwestionowania stanowiska Sądu Okręgowego co do tego, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było uzasadnione, podczas gdy w ocenie powoda nie istniała uzasadniona przyczyna pozwalająca na rozwiązanie z nim umowy o pracę, albowiem w wypowiedzeniu wskazano przyczynę nie mającą zastosowania do powoda, który nie wykonywał bezpośrednio prac o tematyce złożowej. W ten sposób – według skarżącego – Sąd drugiej instancji naruszył art. 45 § 1 KP. W petitum kasacji nie wskazano, co prawda, który z trzech paragrafów art. 45 KP został naruszony, jednak z uzasadnienia i wniosków kasacji wynika, że dotyczy ona jedynie naruszenia paragrafu pierwszego tego artykułu.

Zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 45 § 1 KP jest również nieuzasadniony. Jak wynika z niezakwestionowanych skutecznie w kasacji ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Rejonowy i przyjętych za własne przez Sąd Okręgowy, powód pracował w pozwanym Przedsiębiorstwie w Zespole Geologii Złóż Wydziału Geologii i Ochrony Środowiska. Do zadań tego Zespołu należało między innymi wykonywanie zleceń o tematyce złożowej. Brak zleceń na dotychczasowym poziomie dotyczących złóż spowodował konieczność ograniczenia zatrudnienia w Wydziale Geologii i Ochrony Środowiska. Powód nie zajmował się bezpośrednio zleceniami o tematyce złożowej. Powód nie wykonywał prac o tematyce złożowej, ponieważ nie miał do tego uprawnień ani praktyki i doświadczenia w tej dziedzinie. Prace te wykonywał natomiast Zespół, w którym powód był zatrudniony. Ograniczenie, a potem brak zleceń na wskazane prace wymusiły konieczność likwidacji pewnych stanowisk pracy. Fakt zmniejszenia stanu zatrudnienia był w rozpoznawanej sprawie bezsporny. Trudna sytuacja finansowa pozwanego doprowadziła do zwolnień grupowych, które objęły w pierwszej kolejności pracowników zatrudnionych w tych jednostkach organizacyjnych pozwanego, na których prace nie było zleceń, a także pracowników uprawnionych do świadczeń rentowych i zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy. Działania podjęte przez pozwane Przedsiębiorstwo były racjonalne i miały na względzie zachowanie miejsc pracy tych pracowników, którym pozwany mógł zapewnić zatrudnienie. Były uzasadnione zaistniałą sytuacją finansową Przedsiębiorstwa i zostały uzgodnione ze związkami zawodowymi. Rozwiązanie stosunku pracy z powodem nastąpiło z przyczyn ekonomicznych i organizacyjnych w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwią-

zywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.). Powód spełniał kryteria kwalifikujące go do zwolnień grupowych uzgodnione przez pracodawcę ze związkami zawodowymi. Z tego punktu widzenia okoliczność, że powód nie zajmował się bezpośrednio wykonywaniem prac o tematyce złożowej, nie stanowiła przeszkody do objęcia wypowiedzeniem umowy o pracę w ramach zwolnień grupowych ani nie czyniła tego wypowiedzenia nieuzasadnionym. Zmniejszenie stanu zatrudnienia w zakładzie pracy stanowi uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi, a sąd pracy nie jest powołany do badania zasadności i celowości zmniejszenia stanu zatrudnienia. Nawet wówczas, gdy zmniejszenie zatrudnienia wiąże się z ograniczeniem zadań, których zwalniany pracownik bezpośrednio nie realizował w ramach swoich obowiązków pracowniczych, zadania te były jednak wykonywane przez innych pracowników zatrudnionych w tej samej jednostce organizacyjnej (wydziale, zespole) zakładu pracy, wypowiedzenie umowy o pracę przez pracodawcę może być uznane za uzasadnione, skoro konieczność zmniejszenia stanu zatrudnienia ma przyczyny organizacyjne i ekonomiczne. Z redukcją zatrudnienia wiąże się sprawa doboru pracowników, którzy pozostaną zatrudnieni i będą wykonywać pozostałe zadania oraz sprawa wyboru pracowników, którzy mają być zwolnieni. Skoro kryteria doboru pracowników do zwolnienia nie zostały w rozpoznawanej sprawie skutecznie zakwestionowane, to tym samym zwolnienie powoda dokonane w oparciu o te kryteria nie może być skutecznie podważane. W tej sytuacji nie można przypisać Sądowi drugiej instancji naruszenia art. 45 § 1 KP.

W uzasadnieniu kasacji skarżący powołał się również na to, że „brak zakresu czynności powoda z winy pozwanego pozbawił go jednego z ważnych dokumentów w sprawie, co utrudniło postępowanie”. Ponadto w związku z tym, że powód występował w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego, „miał trudności z podaniem dokładnych wniosków dowodowych w szczególności posiadających istotne znaczenie w sprawie”. Tego rodzaju argumentacja nie ma doniosłości prawnej w sytuacji, gdy nie zostały w kasacji podniesione zarzuty dotyczące naruszenia konkretnych przepisów postępowania. Brak zakresu czynności został przez powoda zgłoszony po raz pierwszy dopiero w kasacji, nie był zatem przedmiotem ustaleń faktycznych i analizy prawnej Sądu drugiej instancji. Kasacja nie precyzuje, jakich wniosków dowodowych powód nie mógł zgłosić we wcześniejszym postępowaniu oraz jaki konkretnie miało to wpływ na ostateczne rozstrzygnięcie sprawy. Przed Sądem drugiej instancji powo-

da reprezentował pełnomocnik będący adwokatem, a zatem podniesiony zarzut ewentualnej nieporadności powoda, która mogła wpłynąć na sposób prowadzenia przez niego procesu i możliwość przedstawienia własnego stanowiska procesowego, zdezaktualizował się jeszcze na takim etapie postępowania, kiedy możliwe było przytoczenie nowych okoliczności faktycznych i zgłoszenie dowodów. Ostatecznie jednak omawiane zarzuty nie miały znaczenia w postępowaniu kasacyjnym wobec braku przytoczenia w kasacji stosownych przepisów postępowania.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² KPC oddalił kasację.

=====